

Asia: HE 161/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poronhoitolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, ti 10.2.2026 klo 10.00 (HE 161/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jouko Kumpula

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Lukelta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta ja täydentämisestä. Luonnonvarakeskus on aikaisemmin (28.4.2025) antanut lausuntonsa poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien valmisteluvaiheen luonnokseen. Nyt antamassaan lausunnossa Luke tuo esiin osin niitä asioita, joita nosti esiin jo aikaisemmassa lausunnossaan. Tämän lisäksi Luke antaa tarkempia kommentteja lakiehdotusten erillisiin pykäliin, niiden sisältöihin ja mitä asioita niissä ja niiden tulkinnassa Luke näkee tärkeäksi.

2 Lausunto

Yleisiä kommentteja lakiehdotuksiin

Aikaisemmassa lausunnossaan Luke toi esiin, että poronhoitolain sekä siihen liittyvien lakien uudistamisessa ehdotetut muutokset ja täydennykset ovat erittäin tarpeellisia ja keskittyvät niihin käytännössä toistuvasti esiintyneisiin kysymyksiin ja ongelmiin, joiden osalta voimassa oleva poronhoitolaki ja siihen liittyvät lait sisältävät osin vanhentuneet, puutteelliset tai puuttuvat säädökset ja määräykset. Lausunnossaan Luke myös arvioi, että uudet säädös- ja määräysehdotukset tuovat selkeyttä paliskuntien, sen osakkaiden ja valvovan viranomaisen tehtäviin, velvollisuuksiin, vastuisiin ja oikeuksiin, mikä ohjaa ja yhtenäistää poronhoidon ja sen hallinnon toimintatapoja, käytäntöjä ja tehtäviä.

Myös nyt antamassaan lausunnossa Luke korostaa, että poronhoitolain sekä siihen liittyvien lakien muutos- ja täydennysehdotukset ovat erittäin tarpeellisia ja seikkaperäisesti perusteltuja selkeyttäen, ohjaten ja yhtenäistään paliskuntien, niiden osakkaiden ja myös poronhoitoa valvovien viranomaisten toimintaa, käytäntöjä ja menettelytapoja poronhoidon harjoittamisessa ja sen hallinnossa. Lakiin sisältyvät muutos- ja täydennysehdotukset selkeyttävät ja yhdenmukaistavat myös yksittäisten poronhoitajien velvollisuuksia ja oikeuksia paliskuntaan ja viranomaisiin nähden. Lakiehdotukseen sisältyvät myös tarpeelliset sanktiot sellaisille paliskunnille tai paliskuntien osakkaille, jotka tahallisesti jättävät noudattamatta mm. teurasporojen vähentämisestä säädettyjä määräyksiä. Toisaalta Luke tuo myös esiin sen, että niissä lakiehdotuksiin sisältyvissä määräyksissä ja säädöksissä sekä niiden tulkinnassa, jotka koskevat paliskuntien suurimpien sallittujen eloporumäärien ylitystä ja/tai osakkaiden teurasvelvoitteiden toteuttamista, olisi hyvä huomioida riittävässä määrin myös sellaiset erityistilanteet ja -olosuhteet, joissa paliskuntien eloporumäärien ylitykset ja tai osakkaiden teurasvelvoitteiden täyttämättä jääminen voivat johtua yhtenä poronhoitovuotena vallinneista poikkeuksellisista luonnonolosuhteista tai muista paliskunnasta ja sen osakkaista riippumattomista

tekijöistä.

Kuten aikaisemmassa lausunnossaan Luke tuo nyt myös esiin sen, että poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien uudistamisessa esitetyt säädökset muutoksineen ja täydennyksineen paliskuntien ja sen osakkaiden sekä valvojan viranomaisen tehtäviin, velvollisuuksiin, vastuisiin ja oikeuksiin vaativat todennäköisesti riittävää tiedottamista, opastausta paliskunnan toimihenkilöille lain tulkitsemiseksi ja noudattamiseksi. Laissa määrättyjen tehtävien ja velvoitteiden noudattamiseksi tarvitaan Luken arvion mukaan paliskuntien käyttöön myös riittävän kattavat ja selkeät ohjeistukset, lomakkeet ja mahdollisesti myös muut työkalut, kuten karttasovellutus laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmissa vaadittujen laidunalueiden käytön ja porojen laidunkieiron suunnittelemiseksi ja kuvaamiseksi.

Tarkempia kommentteja poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien muutosehdotuksiin

Laki poronhoitolain muuttamisesta

1 a §

Luke katsoo tarpeelliseksi ja hyväksi, että lain tarkoitus ja tavoitteet on kirjattu lyhyesti 1 a §:ään

10 §

Voimassa olevan poronhoitolain 10 §:ssä todetaan, että muiden kuin ajo- ja teurasporojen tuominen hoidettavaksi paliskunnan alueelle silloin, kun paliskunnan hallitus ei ole erikseen kieltänyt porojen tuontia paliskunnan alueelle, edellyttää paliskunnan hallitukselta lupaa porojen tuontiin. Kyseisessä momentissa ei ole kuitenkaan tarkennettu, vaadintaanko tätä varten kirjallinen vai suullinen lupa paliskunnan hallitukselta, eikä sitä myöskään ole täsmennetty kyseisen pykälän täydennykseen liittyvässä tekstissä. Luken näkemyksen mukaan tapauksissa, joissa kyseisiä poroja tuodaan hoidettavaksi paliskunnan alueelle, olisi paliskunnan hallituksen kuitenkin hyvä antaa kirjallisen lupa porojen tuontiin, sillä se osoittaisi ja varmistaisi hallituksen tekemän todellisen yhteisen päätöksen.

21 §

Poronhoitolain uudistuksessa paliskuntien enimmäisporomäärien asettaminen lähtee jonkin verran aikaisemmasta muutetusta säädöksestä siten, että paliskunnan talvilaitumilla laidunnettavien eloporojen määrän ei tulisi ylittää talvilaidunten kestävä tuottokykyä. Luken näkemyksen mukaan tämän lainkohdan muotoilun pitäisi periaatteessa mahdollistaa myös sen, että paliskuntien talvilaidunten kestävä tuottokyky ja niillä laidunnettavien porojen enimmäismääriä arvioitaessa voidaan huomioida se, millä tavalla porojen ruokinta- ja hoitomenetelmät vaikuttavat talvilaitumilla pidettäviin todellisiin poromääriin. Luke katsoo myös tärkeäksi, että paliskuntien enimmäisporomääriä säädettäessä otetaan huomioon porojen laidunnusvaikutusten ohella myös muun maankäytön, metsätalouden ja ilmastomuutoksen pitkäaikaiset ja tulevat vaikutukset talvilaidunten määriin, tilaan, tuottokykyyn ja käytettävyyteen. Paliskuntien enimmäisporomäärien asettamiseen liittyvät kysymykset ovat siten moniulotteinen kokonaisuus, jossa Luken näkemyksen mukaan tarvitaan kattavaa ja monipuolista tietoa paliskuntien talvi- ja kesälaidunvarjoista, niiden muutoksista ja muutosten syistä sekä myös paliskuntien hoito- ja ruokintatavoista. Samalla Luke pitää kuitenkin

erityisen tärkeänä tavoitteena sitä, että poronhoito käyttää ja hyödyntää omalta osaltaan sekä talvi- että kesälaitumia mahdollisimman kestävästi, suunnitelmallisesti ja taloudellisesti.

22 §

Aiemmassa lausunnossaan Luke näki erittäin tärkeänä, että kaikkiin poroihin kohdistuvassa prosenttiperusteisissa teurassuunnitelmissa porojen vähennys edellytettäisiin toteutettavan paliskunnan sisällä myös siten, että se on tasapuolinen myös niille osakkaille, joiden vasatuotto on pienempi kuin muilla alueilla porojaan laiduntavien osakkaisen vasatuotto esimerkiksi siitä syystä, että he hoitavat porojaan talvella luonnonlaitumilla ilman porojen lisäruokintaa tai siitä syystä, että heidän porokarjoihinsa kohdistuu suurempi petoeläinten alueellinen saalistus. Pykälään 22 § on nyt lisätty sellainen rinnakkainen mahdollisuus paliskunnan teurassuunnitelman laatimiseksi ja siihen liittyvien poronomistajakohtaisten velvoitteiden täyttämiseksi, jossa kaikkia poroja koskevan yhtäläisen prosentuaalisen vähennyksen ohella paliskunta voi myös valita ja päättää, että porojen vähentämisessä kaikkia poroja koskevasta prosenttivähennyksestä poiketaan siltä osin kuin on tarpeen kohdistaa vähennys eri suhteessa vasoihin ja vuotta vanhempiin poroihin tai se on välttämätöntä siitoshirvaiden riittävän määrän turvaamiseksi. Tämä jälkimmäinen lisäys pykälään on Luken näkemyksen mukaan tarpeellinen ja mahdollistaa paliskuntien teurastussuunnitelmien laadinnassa myös niiden poronomistajien tasapuolisen kohtelun, joiden vasatuotto on esimerkiksi petoeläinten aiheuttamien alueellisten tappioiden tai hoitomenetelmien erojen vuoksi pienempi kuin muiden paliskunnan poronhoitajien.

22 a §

Kyseisen pykälän velvoitteita poronomistajille paliskunnan teurassuunnitelman mukaisista porojen vähennyksistä Luke pitää tarpeellisina, käytäntöjä selkeyttävinä ja teurassuunnitelman toteutusta hyvin tukevinä. Myös paliskunnille kyseinen pykälä antaa aikaisempaa toimivampia keinoja sellaisia poronhoitajia kohtaan, jotka eivät tahallisesti noudata paliskunnan hyväksymää teurastussuunnitelmaa.

30 §

Luken näkemyksen mukaan kyseinen pykälään lisätyt määräykset velvoittavat aikaisempaa huomattavasti selvemmin ja yksiselitteisemmin paliskuntaa sisällyttämään ja poronomistajia ilmoittamaan poroluetteloon myös sellaiset porot, jotka esim. tulevat varsinaisten erotusten ulkopuolella itsenäisesti kunkin poronomistajan ruokinta-aitauksiin talven aikana. Näiden porojen lukeminen ja sisällyttäminen poroluetteloon on ollut aikaisemmin jossain tapauksessa ongelmallista tai puutteellista, koska voimassa olevassa laissa ei ole tästä riittävän selkeitä paliskunnan osakkaita koskevia määräyksiä.

Lakiehdotukseen on kuitenkin kyseiseen pykälään jätetty myös nykyisin voimassa olevasta laista kohta "Poroluetteloon on otettava myös muut paliskunnan alueella hoidossa olevat porot samoin kuin porot, jotka omistajat erotusten ulkopuolella ovat ottaneet käyttöönsä." Luken näkemyksen mukaan tämä kohta on jossain määrin epäselvä sen osalta, mitä poroja tässä tarkoitetaan ja mitä tarkoitetaan ilmaisulla "...porot, jotka omistajat erotusten ulkopuolella ovat ottaneet käyttöönsä."?

40 a §

Kuten poronhoitolain uudistuksen tavoitteisiin on kirjattu, myös Luke arvioi aikaisemmassa lausunnossaan poronhoitolain uudistuksessa esitettyjen

säädösten paliskuntien tehtävistä laatia porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelma velvoittavan ja ohjaavan paliskuntia suunnittelemaan, edistämään ja toteuttamaan omalta osaltaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävämpää porolaidunten käyttöä ja poronhoitoa. Samalla Luke on tuonut kuitenkin esiin sen, että poronhoidon vaikutusten ohella laidunympäristön tilaan ja käytettävyyteen ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat myös jatkossa metsätalous, muut maankäyttömuodot ja ilmastonmuutos, mikä tulisi Luken näkemyksen mukaan huomioida kyseisten suunnitelmien laadinnassa ja seurattaessa suunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden toteutumista.

40 b ja c §

Näissä pykälissä kuvataan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmiin sisältyvät taustatiedot ja ne toimenpidevaihtoehdot, joista paliskunnan tulee valita vähintään kaksi toimenpidettä toteutettavaksi. Kuten Luke on jo aiemmin todennut, kukin näistä toimenpiteistä tukee porolaidunten suunnitelmallisempaa ja kestävämpää käyttöä. Luke arvioi myös, että eri osissa poronhoitoaluetta sijaitsevilla paliskunnissa on mahdollista valita viidestä vaihtoehdot toimenpiteestä sopivimmat vaihtoehdot kussakin paliskunnassa toteutettaviksi.

Luke pitää myös tärkeänä, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaa varten tuotetaan paliskuntien käyttöön riittävän kattavat ja selkeät ohjeistukset ja lomakkeet. Luken näkemyksen mukaan myös suunnitelmaan liittyvien karttojen tuottaminen helpottaisi ja havainnollistaisi mm. eri vuodenaikoina käytettyjen laidunten, tärkeimpien laidunalueiden ja aitarakennelmien sijainnin sekä myös porojen laidunkierroksen ja sen ohjaamisen kuvaamista. Myös niiden alueiden sijainnin havainnollistaminen, joilla eri maankäyttömuodot ja muut tekijät vaikuttavat laitumien laatuun ja käytettävyyteen helpottuisi suunnitelmissa. Aikaisemmin paliskunnat ovat voineet tuottaa ja päivittää tällaisia karttaesityksiä omalta alueeltaan Harava-karttasovelluksella Suomen ympäristökeskuksen Liiteri-palvelussa sijaitseviin poronhoidon paikkatietoihin. Harava-sovellus on kuitenkin poistunut vuoden 2024 lopussa käytöstä, eikä sen korvaavan karttasovelluksen tuottoon ole SYKE:n, Paliskuntain yhdistyksen ja Luken yrityksistä huolimatta saatu rahoitusta. Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinta tuo kuitenkin Luken näkemyksen mukaan selvän lisätarpeen saada vastaava korvaava karttasovellus paliskuntien käyttöön.

52 §

Pykälän mukaan Ruokavirasto voi määrätä seuraamusmaksun paliskunnan osakkaalle, joka laiminlyö 22 a §:n 1 momentin mukaisen velvollisuuden vähentää porojensa määrää. Maksun suuruus on 450 euroa kutakin vähentämättä jätettyä poroa kohden. Luke näkee, että tällainen seuraamusmaksu on perusteltu ja tarpeellinen ehkäisykeino estää paliskunnan osakkaita tahallisesti laiminlyönnästä 22 a §:n 1 momentin mukaista velvollisuutta vähentää porojensa määrää. Samalla Luke kuitenkin näkee tärkeänä sen, että seuraamusmaksun määräämisessä on kyseisessä pykälässä huomioitu myös sellaiset erityistilanteet, joissa osakas ei ole voinut poikkeuksellisista olosuhteista tai muista itsestä riippumattomista syistä vähentää poroja paliskunnan teurastussuunnitelman mukaan ja teko ei siten ole ollut tahallinen.

Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 14 §:n muuttamisesta

14 §

Kuten aikaisemmassa lausunnossaan Luke katsoo, että paliskunnan osakkailla maksettavien eloporojen sitominen siihen, kuinka hyvin he noudattavat paliskuntien laatimia ja hyväksymiä teurassuunnitelmia, tukee laidunten käytön ja porotalouden kestävyysedistämistä. Kuitenkin lakiehdotuksen kohtaa, jossa todetaan, että elotukea ei makseta ruokakunnalle lainkaan, jos ruokakunnan teurastusvelvoitteen mukainen, teurastamatta jääneiden porojen määrä on yli kolme prosenttia ruokakunnan eloporojen määrästä, Luke pitää joissain erityistilanteissa melko ankarana. Nämä erityistilanteet voivat liittyä poikkeuksellisiin luonnonolosuhteisiin tai muihin ruokakunnasta riippumattomiin tekijöihin, jotka mahdollisesti aiheuttavat sen, että ruokakunta ei pääse aikeistaan huolimatta asetettuihin teurastusvelvoitteisiin ja ylittää esim. yhtenä poronhoitovuotena kyseisen kolmen prosentin rajan teurastamatta jääneissä poroissa. Tällaisissa tapauksissa ruokakuntaan voi myös kohdistua toinen taloudellinen sanktio, mikäli se joutuu maksamaan 52 §:n mukaisen rikemaksun vähentämättä jääneiden teurasporojen osalta.

Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain muuttamisesta

10 a §

Tämän lain muutosehdotuksessa todetaan, että paliskunnalle voidaan myöntää tukea vain, jos paliskunnan eloporojen määrä ei ylitä poronhoitolain nojalla säädettyä suurinta sallittua määrää. Lapin elinvoimakeskus voi kuitenkin päättää, että tuki myönnetään, jos paliskunnan eloporomäärä on enintään kolme prosenttia suurempi kuin paliskuntakohtainen suurin sallittu poromäärä ja ylitykselle on erityisiä syitä. Myös tämän lainkohdan muutos- ja täydennysesityksen osalta Luke katsoo, että paliskunnalle maksettavien tukien sitominen siihen, kuinka hyvin paliskunta ja sen osakkaat yhdessä ovat noudattaneet mm. teurastussuunnitelman laatimisessa ja sen noudattamisessa eloporomääränsä pitämistä suurimman sallitun eloporomäärän rajoissa, tukee laidunten käytön ja porotalouden kestävyysedistämistä. Toisaalta Luken näkemyksen mukaan tässäkin lainkohdassa olisi hyvä huomioida sellaiset erityistilanteet, jotka voivat liittyä poikkeuksellisiin luonnonolosuhteisiin tai muihin paliskunnasta ja sen osakkaista riippumattomiin tekijöihin, jotka mahdollisesti aiheuttavat sen, että paliskunta esim. yhtenä poronhoitovuotena ylittää kyseisen kolmen prosentin enimmäisrajan suurimmassa sallitussa eloporomäärässä.

Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Tähän lakiehdotuksen muutokseen Lukella ei ole kommentoitavaa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus on aikaisemmin (28.4.2025) antanut lausuntonsa poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien valmisteluvaiheen luonnokseen. Luke toi ja tuo edelleen esiin, että poronhoitolain sekä siihen liittyvien lakien uudistamisessa ehdotetut muutokset ja täydennykset ovat erittäin tarpeellisia ja keskittyvät niihin käytännössä toistuvasti esiintyneisiin kysymyksiin ja ongelmiin, joiden osalta voimassa oleva poronhoitolaki ja siihen liittyvät lait sisältävät osin vanhentuneet, puutteelliset tai puuttuvat säädökset ja määräykset. Siten lakeihin esitetyt uudet säädös- ja määräysehdoitukset tuovat selkeyttä paliskuntien, sen osakkaiden ja valvovan viranomaisen velvollisuuksiin, vastuisiin ja oikeuksiin,

9.2.2026

mikä ohjaa ja yhtenäistää poronhoidon ja sen hallinnon toimintatapoja, käytäntöjä ja tehtäviä. Ehdotetut säädökset sisältävät myös tarpeelliset sanktiot paliskunnalle ja sen osakkaille lain määrittämien velvoitteiden tahallisista laiminlyönneistä. Toisaalta Luke tuo myös esiin sen, että niissä lakiehdotuksiin sisältyvissä määräyksissä ja säädöksissä sekä niiden tulkinnassa, jotka koskevat paliskuntien suurimpien sallittujen eloporomäärien ylitystä tai osakkaiden teurasvelvoitteiden toteuttamista, olisi hyvä huomioida riittävässä määrin myös sellaiset erityistilanteet ja -olosuhteet, joissa paliskuntien eloporomäärien ylitykset ja/tai osakkaiden teurastusvelvoitteiden täyttämättä jääminen voivat johtua yhtenä poronhoitovuotena vallinneista poikkeuksellisista luonnonolosuhteista tai muista paliskunnasta ja sen osakkaista riippumattomista tekijöistä. Luke tuo myös esiin sen, että poronhoitolain ja siihen liittyvien lakien uudistamisessa esitetyt säädökset muutoksineen ja täydennyksineen vaativat todennäköisesti riittävää tiedottamista ja opastausta paliskunnan toimihenkilöille lain tulkitsemiseksi ja noudattamiseksi. Laissa määrättyjen tehtävien ja velvoitteiden noudattamiseksi tarvitaan Luken arvion mukaan paliskuntien käyttöön riittävän kattavat ja selkeät ohjeistukset, lomakkeet ja mahdollisesti myös muut työkalut, kuten karttasovellutus laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmissa vaadittujen laidunalueiden, niiden käytön ja porojen laidunkierroksen suunnittelemiseksi ja kuvaamiseksi. Luke on myös antanut tässä lausunnossaan useimpiin poronhoitolain uudistuksen pykäliin yksityiskohtaisempia kommentteja.

Sirpa Thessler

Johtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 09.02.2026 klo 15:55:39.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Jouko Kumpula

Jouko Kumpula, Antti Pekkarinen, Antti Pekkarinen, Jouko Kumpula

Liitteet:

Tiedoksi: